

Til: Universitetsstyret
Fra: Universitetsdirektøren

Sakstype: Diskusjonssak
Møtesaksnr: D-sak 3-24
Møtenr: 3/2024
Møtedato: 14.05.2024
Notatdato: 03.05.2024
Arkivsaksnr:
Saksansvarlig: Berit Kolberg Rossiné

Akademisk boikott av Israel

I forbindelse med den pågående krigen i Gaza har styret i to foregående møter prinsipielt diskutert akademisk boikott som virkemiddel, samt UiOs innkjøpspolicy som et mulig økonomisk virkemiddel knyttet til konflikten. Styret ba i siste møte universitetsdirektøren forberede to saker til videre diskusjon: én om akademisk boikott av Israel, og én om hva UiO kan bidra med for å hjelpe palestinske forskere og studenter som er rammet - se I-sak 9-24 på innværende møte som omhandler hvordan UiO på kort og lang sikt kan bidra til gjenoppbygging av høyere utdanning i Gaza. Denne diskusjonssaken handler om akademisk boikott av Israel som virkemiddel.

Innledning

Universitetet i Oslo er et internasjonalt orientert forskningsintensivt universitet og en arena for fri kunnskapsutvikling og meningsutveksling mellom mennesker med høy faglig integritet, evne til åpen dialog og kritisk tenkning. Alle våre vitenskapelige ansatte har akademisk frihet og kan innenfor våre retningslinjer for forskningsintegritet og forskningsetikk selv velge problemstillinger, metoder, hvem de vil samarbeide med, og hvor og hvordan resultatene bringes ut i samfunnet.

UiOs prinsipielle syn på akademisk boikott som virkemiddel er nedfelt i våre etiske retningslinjer <https://www.uio.no/om/regelverk/etiske-retningslinjer/> Der heter det at:

UiO er imot bruk av akademisk boikott som et politisk virkemiddel og arbeider for at vitenskapelige nettverk kan benyttes på en positiv måte i konflikter der diplomatiske kanaler brytes ned.

Prinsippene i de etiske retningslinjene er lagt til grunn for argumentasjonen i dette notatet og rektor

har i ulike debattinnlegg argumentert langs disse linjer. Dette handler til dels om den akademiske friheten til den enkelte vitenskapelig ansatte, til dels om UiOs ansvar som arbeidsgiver for alle ansatte og som lærested for alle studenter, og til dels om de konsekvensene en boikott vil ha for universitetets internasjonale samarbeid mer generelt i mange andre deler av verden. Samtidig ser UiOs ledelse med stor bekymring på krigen og konsekvensene av den, og har tydelig fordømt brudd på folkeretten (for eksempel: <https://www.uio.no/om/aktuelt/rektorblogger/2023/krigens-regler-ma-folges.html>).

I foregående styremøter har noen styremedlemmer argumentert for at situasjonen i Gaza er så ekstraordinær at UiO må vurdere å fravike sitt prinsipielle ståsted om å være mot akademisk boikott. I etterkant av en diskusjon i styremøte nr.2/2024, vedtok styret å be administrasjonen komme tilbake med en diskusjonssak spesifikt om akademisk boikott av Israel.

Hovedproblemstillinger

Universitetet har per i dag ingen overordnede, bilaterale samarbeidsavtaler med israelske universiteter. Se vedlegg om utdannings- og forskningssamarbeid.

I det følgende redegjøres det for noen hovedproblemstillinger knyttet til saken. Det understrekes at dette ikke er en uttømmende liste:

Akademisk frihet er under press

Akademisk frihet er fundamentalt for universitetet som institusjon. Samarbeid mellom forskere og vitenskapelige institusjoner er en av vitenskapens grunnpilarer. I en kronikk i Aftenposten (6. April, 2024) peker professor Hans Petter Graver på artikkel 15 i FN-konvensjonen om økonomiske og sosiale rettigheter. Denne artikkelen viser til at retten til å samarbeide om forskning og studier med kolleger i andre land er en viktig del av den akademiske friheten. En lignende begrunnelse finnes i Universitets- og høyskoleloven, «Universiteter og høyskoler skal fremme og verne akademisk frihet»¹. Forskingen skal være fri og upåvirket av ulike interesser. Forskingen skal skje ut fra vitenskapens metoder og normer. Undergraves prinsippet om akademisk frihet, vil det svekke vitenskapens rolle og universitetene som uavhengige kunnskapsinstitusjoner. Den akademiske friheten er dermed implisitt også et viktig premiss for samfunnets tillit til forskning og kunnskap.

I dag er denne akademiske friheten under press mange steder i verden, også i Europa og i Norge. Prinsippet utfordres i en rekke sammenhenger. Årsaken er til dels at den akademiske friheten ikke er absolutt. Ikke minst legger forskningsetikken og forskningens integritet begrensninger på forskning og er retningsgivende for god forskningspraksis og forskningsetisk forsvarlighet. Dette er nedfelt i UiOs etiske retningslinjer. Der heter det at:

---

¹ <https://lovdata.no/lov/2005-04-01-15/§1-5>

UiO ser det som en oppgave å støtte forskere og studenter som på grunn av konflikt eller undertrykkende politiske forhold hindres i å utøve sin akademiske frihet.

UiO vil fremheve grunnleggende menneskerettigheter og studentenes frihet ved inngåelse og oppfølging av samarbeidsavtaler med institusjoner i andre land. Vurdering av samarbeidsavtaler skal inkludere en gjennomgang av akademisk frihet ved den aktuelle institusjon.

Det enkelte forskningsprosjekt må, med disse føringer, vurderes av forskerne som er involvert. Samtidig er institusjonen ansvarlig for at vurderinger faktisk blir gjort og at de enkelte prosjekter er etisk forsvarlige. Forskningsetiske vurderinger tillegger dermed både institusjonen og den enkelte forsker.

Forskningsetiske argumenter er i den senere tid blitt brukt i kritikk mot å motta finansiering fra selskaper som arbeider med fossile energikilder, mot samarbeid med selskaper som arbeider med våpenproduksjon, mot samarbeid med forskere ved institusjoner hvor forskere ikke har full akademisk frihet, mot samarbeid med forskere ved institusjoner i land som bryter med menneskerettigheter. Forskning viser at presset på den enkeltes akademiske frihet er økende, og flere begrensninger er sannsynligvis på trappene. EUs tre «white papers» og to anbefalinger om økonomisk sikkerhet publisert i januar², peker på farer ved å samarbeide med forskere i land som kan tenkes å misbruke forskningen. Geopolitikken står i fare for å legge signifikante begrensninger på forskning.

I tillegg kommer innsnevring gjennom politiske føringer med et ideologisk utgangspunkt, påtrykk fra ulike pressgrupper, hvorav noen er knyttet til økonomiske interesser, og fra universitetenes ledelse og styringssystemer.

Det er åpenbart at presiseringen av institusjonenes ansvar for den enkeltes akademiske frihet i den nye Universitets- og høyskoleloven må etterleves og følges opp. Innskrenkninger i den akademiske friheten må unngås.

Samtidig gjøres det kontinuerlig institusjonelle vurderinger. Ved samtlige tilbud som gjennomføres, stiller universitetet krav om at leverandører skal overholde våre etiske retningslinjer, nasjonal lovgivning og internasjonalt anerkjente konvensjoner som ILO-konvensjoner og Verdenserklæringen om menneskerettigheter. Vi vil oppdatere våre etiske retningslinjer for anskaffelser i løpet av dette året. Universitetets forvaltningsstiftelse UNIFOR følger samme prinsipper for sine investeringer som Statens pensjonsfond utland. Vi følger dessuten pålegg og

---

² Commission proposes new initiatives to strengthen economic security:
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_363

oppfordringer fra norske myndigheter. Vi har fulgt regjeringens oppfordring om å «fryse» alt institusjonelt samarbeid med Russland.

Debatten om en akademisk boikott av Israel må ses i denne større konteksten.

Hva innebærer en akademisk boikott i praksis?

Det foreligger ikke en omforent definisjon av hva akademisk boikott av en stats universiteter innebærer, og dermed heller ikke en entydig forståelse av hva en slik boikott vil bety for den enkelte forskers akademiske frihet. I debatten om akademisk boikott har mange lagt til grunn at en boikott ikke skal ramme samarbeid mellom enkeltforskere, men at alt institusjonelt samarbeid og samarbeidsavtaler avsluttes.

UiO har nå ca. to års erfaring med frysing av institusjonelt samarbeid med Russland etter invasjonen av Ukraina. I et brev datert 5. mars 2022 med tittel «Informasjon om konsekvenser av krigen i Ukraina for høyere utdannings- og forskningssektoren» heter det: «Regjeringen innfører ikke en akademisk boikott av Russland, men som hovedregel bør alle institusjonelle avtaler mellom norske og russiske institusjoner og institutter legges på is. Eventuelt forskingssamarbeid knyttet til atomberedskap og fiskeri- og ressursforvaltning skal fortsette som før inntil videre. Departementet ber om å bli orientert om slikt eventuelt samarbeid. Institusjonene kan også velge å opprettholde avtaler de av særskilte grunner mener bør videreføres. Forsker-til-forsker-samarbeid bør videreføres såfremt institusjonene og instituttene anser det forsvarlig. Departementet overlater til sektoren å trekke grensene mellom institusjonelt samarbeid og forsker-til-forsker-samarbeid».

I realiteten innebærer dette at pågående forskningsprosjekter er lagt på is og at mulige finansielle virkemidler er forblitt ubenyttet. Våre forskere kan ikke søke midler sammen med russiske forskere fra Forskningsrådet eller EU, eller offisielt invitere russiske kollegaer til Norge. Det er verdt å merke seg at Kunnskapsdepartementet har presisert at denne «frysing» av samarbeid med russiske institusjoner ikke skal forstås som en akademisk boikott. Universitetsledelsen mener det implisitt følger at en akademisk boikott vil innebære mer inngripende tiltak overfor institusjonen og overfor våre forskere.

Vi legger derfor til grunn at det ikke er mulig å gjennomføre en akademisk boikott av institusjoner som ikke samtidig vil ha store implikasjoner for våre enkeltforskere samarbeid med enkeltforskere ansatt på de institusjonene som boikottes. En akademisk boikott vil nødvendigvis innebære at pågående eksternt finansierte samarbeidsprosjekter termineres, og at enkeltforskere ikke vil ha mulighet til å søke prosjektmidler med forskere fra institusjoner i landet det er snakk om. Det vil videre være et spørsmål om hvorvidt våre forskere vil måtte trekke seg fra store multinasjonale prosjekter med, i dette tilfellet, israelske partnere (for eksempel CERN-forskningen eller store multinasjonale kliniske medisinske forskningsprosjekter).

Kan og bør en institusjon tale på vegne av alle ansatte og studenter?

En akademisk boikott innebærer at institusjonen som boikotter tar stilling i utenrikspolitiske spørsmål. Ansatte og studenter må forholde seg til dette, uansett om de personlig er enige eller ikke. Institusjonen tar seg dermed autoritet til å snakke og mene på vegne av alle.

Ytringsrommet ved et universitet

Debattklimaet ved universiteter i hele verden – i denne saken og i andre – er i økende grad krevende og i økende grad polarisert. Det er et faktum at universitetsansatte og studenter verden over er utsatt for mistenkeliggjøring, konformitetspress og noen ganger aktivisme som kan true forskningens frihet. Ekspertutvalget om akademisk ytringsfrihet, som ble ledet av førsteamanuensis Anine Kierulf, pekte også på at ytringsfriheten ved universiteter og høyskoler i Norge utfordres og trues.

Ved UiO er det enighet om at vi generelt skal tåle å bli eksponert for og kunne diskutere meninger, teorier og ideer vi er dypt uenig i. Vi søker å dyrke evnen til å stå i uenighet, og jobber derfor systematisk med å inkludere studentene i krevende spørsmål, i meningsmangfold og i vanskelige diskusjoner. Å tåle å stå fram og stå i uenighet og tåle kritikk er viktig for forsvaret av ytringsfriheten, men også en forutsetning for å finne nye løsninger, og for å utfordre eksisterende sannheter. Alle som har sitt virke ved universitetet, som ansatt eller student, kan mene hva de vil. Det er derfor et viktig spørsmål om enkeltpersoner eller et flertall skal kunne overprøve meningene til et mindretall. Vi må videre aldri ta dem som ikke velger aktivt å støtte et standpunkt til inntekt for et annet standpunkt.

Spørsmålet om akademisk boikott av Israel er derfor også et spørsmål om hvorvidt universitetet som institusjon skal innta et politisk ståsted som kan legge lokk på den åpne dialogen som et universitet skal preges av, og som i praksis utfordrer den enkeltes rett til å ha en egen mening.

Oppsummert

Gaza-krigen engasjerer sterkt i hele verden, også ved Universitetet i Oslo. Vi er alle dypt preget av situasjonen, de ekstreme handlingene og menneskelige konsekvensene av konflikten. Alle ønsker å gjøre noe, men det er uenighet om hva vi som institusjon kan, skal og bør gjøre.

Argumenter for akademisk boikott handler om å bidra til et politisk press som kan påvirke en gitt konflikt i riktig retning, tydeliggjøre institusjonens holdning i konflikten, og vise støtte til de forskere og studenter som rammes direkte.

Argumenter mot akademisk boikott handler om institusjonens plikt til å sikre den enkelte forskers forsknings- og ytringsfrihet, om ønsket om fri kunnskapsflyt selv i krevende konflikter, samt problemet med å avgrense hvilke konflikter, kriger og overgrep institusjonen da skal velge å ikke reagere på med akademisk boikott.

En politisk avgrensning av ansatte og studenter valg av samarbeidspartnere er et alvorlig inngrep i den enkeltes frihet i egen forskning. Universitetsledelsens holdning er at boikott er i strid med den

UNIVERSITETET I OSLO

akademiske friheten, og et brudd på den lovfestede plikten universiteter og høyskoler har til å fremme den og verne dem som utfører den.

Universitetet i Oslo bør på denne bakgrunn være mot akademisk boikott som virkemiddel for et universitet, og det vil derfor være feil å innføre akademisk boikott av israelske universiteter. Som institusjon er det vår oppgave – også styrets – å verne om den enkelte vitenskapelig ansattes akademiske frihet.

Vi har videre et stort ansvar som arbeidsgiver og lærested for alle ansatte og studenter. Alle må ivaretas og sikres et trygt og godt arbeids- lærings- og forskningsmiljø. Hver enkelt ansatt og student har et felles ansvar for å bidra til dette.

Diskusjon

Styret inviteres til diskusjon om akademisk boikott av Israel.

Arne Benjaminsen
Universitetsdirektør

Johannes Falk Paulsen
Assisterende universitetsdirektør

Vedlegg

UTDANNINGSSAMARBEID:

UiO har i dag ingen aktive utvekslingsavtaler med israelske institusjoner.

Det har tidligere vært samarbeid mellom IKOS og The Hebrew University of Jerusalem, Rothberg International School, University of Haifa, The Department of Overseas Studies og Tel Aviv University (Hebrew Program) om språkkurs i hebraisk. Utover dette har det ikke vært etablert noen formaliserte studentutvekslingsavtaler mellom UiO og institusjoner i Israel, ei heller kommet forespørsler om dette de seneste år.

Kun et mindre antall studenter har de siste årene reist på praksisopphold, feltarbeid eller egenorganiserte utvekslingsopphold. Typiske studier har vært religionsvitenskap, Nord-Afrika og Midtøsten-studier, sosialantropologi.

Kun et mindre antall (>10) innreisende studenter er registrert med opphold ved UiO de siste 15 årene.

Studietilbudet Jødiske veivisere:

Jødiske veivisere er et tiltak i Kommunal- og moderniseringsdepartementets *Handlingsplan mot antisemittisme 2021–2023 – en videreføring*.

For å utdanne jødiske veivisere etablerte Det Mosaiske Trossamfund (DMT) et ettårig utdanningsprogram i 2015. I tillegg til et studium på 30 studiepoeng, består programmet av et lengre folkehøyskolelignende opphold i Israel og korte studiereiser i Europa og USA. Deltakere får utdanningsstøtte fra Lånekassen for hele det ettårige utdanningsprogrammet. DMT har i samarbeid med OsloMet i flere år skolert jødiske veivisere som har besøkt skoler for å informere om jødedom og sette fokus på antisemittisme og rasisme. Ordningen er finansiert av Kunnskapsdepartementet, og er ett av tiltakene i regjeringens handlingsplan mot antisemittisme.

Det teologiske fakultet (TF) har fra høstsemesteret 2023 overtatt ansvaret for de studiepoenggivende emnene som inngår i det ettårige utdanningsprogrammet for jødiske veivisere, som administreres av Det Mosaiske Trossamfund (DMT). Fakultetets engasjement i utdanning av jødiske veivisere er en implementering av fakultetets samfunnsoppgave og satsing på interreligiøse studier. Det står bl.a. i fakultetets Strategi 2030: *Med fokus på bærekraft i forskning, undervisning og samfunn vil TF i perioden styrke den flerreligiøse kompetansen i historie og nåtid innenfor kristendom, islam og jødedom. Denne satsingen er i tråd med UiOs uttalte mål om å bidra til å skape en bedre verden gjennom forskning og forskningsbasert utdanning*. Kunnskapsdepartementet (KD) bevilger midler til UiO for studietilbudet ved institusjonen. (per 2024 – kr 800 000). Vi regner studietilbudet som et 100% eksterntfinansiert oppdragsstudietilbud, ikke som et ordinært KD-finansiert studietilbud.

FORSKNINGSSAMARBEID:

UiO og Israel har i dag ingen overordnede, bilaterale samarbeidsavtaler innen forskning, kun avtaler som regulerer enkeltforskernes samarbeid.

I perioden 2013-2022 har UiO publisert 69082 vitenskapelige publikasjoner. UiO har i samme periode sampublisert 1918 vitenskapelige publikasjoner med ansatte ved 67 institusjoner i Israel.

Kilde: SciVal 2024